

Teateroplevelser

at skabe samtalerum med børn & unge

Forord

I forbindelse med *Teaterfestival for Børn og Unge* i Randers i april 2011 har Randers Kommune, Randers EgnsTeater og Teatercentrum igangsat projektet *Børn i Centrum*. Ideen er at sætte fokus på, at de lokale børn og unge er afgørende aktører i festivalen. *Teateroplevelser* er en del af projektet, og vores udgangspunkt har netop været at sætte det enkelte barns oplevelse i centrum - fordi det er værdifuldt, at børnene får mulighed for at udtrykke sig om kunstneriske oplevelser.

Resultatet er blevet to workshops – en for 0.-4. klasse og en for 5.-10. klasse. Vores erfaring er, at en workshop med *Teateroplevelser* giver et særligt intenst og engageret forløb, som anerkender, at en teateroplevelse er meget mere end en korrekt forståelse af et budskab.

Folderen skal gøre det muligt for jer lærere selv at gennemføre *Teateroplevelser* hjemme på skolen. Vi har afprøvet og justeret konceptet og er nået frem til noget, som vi oplever, har en stor værdi. Vi har gjort os umage for at beskrive alle trinene konkret og præcis og har derudover ganske kort præsenteret grundideerne bag *Teateroplevelser*.

Vi ved godt, at en opskrift altid giver et nyt resultat i et andet køkken. Børn, teaterforestillinger, fysiske rammer og lærere er forskellige. Men vi tror, at grundideen om, at en teateroplevelse kan værdsættes og udtrykkes gennem *Teateroplevelser* kan bringes med ud i alle klasseværelser.

God fornøjelse

Louise Ejgod Hansen, Pernille Welent Sørensen og Tine Eibye

Til læreren

Du kan vælge at gå direkte til beskrivelserne af *Teateroplevelser* eller supplere med baggrundsteksterne.

Teateroplevelser for 0.-4. klasse er på side 4-5

Teateroplevelser for 5.-10 klasse er på side 8-10

Opvarmingsøvelser er på side 6-7

Hvad oplever børn, når de oplever teater?

Vi vil med *Teateroplevelser* give plads til hele teateroplevelsen. De fleste teaterforestillinger har et indhold, som kan bearbejdes på mange forskellige måder. Men en teateroplevelse er ikke kun – og måske endda ikke primært – sit indhold. Det er også en social oplevelse og en sanselig oplevelse. Man træder ind i salen, finder sin plads og forestillingen går i gang. Undervejs etableres situationer, personer og fortælling gennem lys, tekst, lyd og bevægelse.

Med *Teateroplevelser* er det den kunstneriske oplevelse, der efterbearbejdes. Netop fordi det at forholde sig til kunst ikke er noget, der kun kommer af sig selv, men også er noget, der kan opøves.

I *Teateroplevelser* spørger vi eleverne: Hvad var den vigtigste oplevelse for dig? Derved opdager vi, at også lydanlægget eller bedsteveninden, der fnisede på rækken bagved, var vigtige.

Det gør ikke oplevelsen af selve forestillingen mindre, tværtimod viser det, at børnene har en meget kompleks forståelse af teateroplevelsen. De springer gerne mellem at se skuespillerne og se karaktererne, og de bider mærke i og gengiver helt præcise, sansede detaljer om f.eks. lys og kostumer. Rigdommen i disse oplevelser er værd at holde fast i - og det er det, vi understøtter med *Teateroplevelser*.

Teateroplevelser for 0.-4. klasse

Tid	Aktivitet
0.00	<p>Introduktion</p> <p>Det vi skal nu, er at huske tilbage på forestillingen og på, hvad vi har oplevet i teatret. Det er nemlig sådan, at I hver især husker noget lidt forskelligt.</p> <p><i>Formål: Det er vigtigt at tune eleverne ind på, at det handler om deres egen oplevelse. Hvad synes de var vigtigt/godt/spændende ved teateroplevelsen.</i></p>
0.02	<p>Fysisk opvarmning (se s. 6)</p> <p>Vi starter med at lave lidt opvarmning.</p> <p><i>Formål: At skabe et andet læringsrum. Gennem den fysiske aktivitet at skabe koncentration.</i></p>
0.15	<p>Tegning i stilhed</p> <p>Nu skal du tænke på forestillingen og på, hvad du oplevede var vigtigt. Du skal vælge det, der gjorde indtryk på dig. Den oplevelse tegner du. Og de næste ti minutter tegner I alle sammen i stilhed. I må gerne tegne mere end en tegning. Der afspilles afslapningsmusik under denne øvelse, fordi det virker rigtig godt til at skabe koncentration.</p> <p><i>Formål: At give eleverne mulighed for at koncentrere sig om deres egen oplevelse og at give udtryk for den.</i></p>
0.25	<p>Tegning og samtale</p> <p>Nu har I koncentreret jer og været stille længe. Nu må I godt begynde at tale lidt sammen. I tegner bare videre, og imens vil jeg også gå lidt rundt og se på jeres tegninger.</p> <p><i>Formål: At eleverne supplerer den visuelle fremstilling af deres oplevelse med en sproglig og også så småt finder ud af, hvad de andre har tegnet. Det er vigtigt, at der spørges anerkendende til tegningerne. Få børnene til at fortælle om tegningen og deres oplevelse.</i></p>

0.35-0.45 Afrunding og værdsættelse

Eleverne færdiggør i deres eget tempo tegningerne og bliver bedt om at vælge den, de selv synes bedst fortæller om deres teateroplevelse. Tegningerne hænges op i klassen, og eleverne får tid til at se på hinandens tegninger. Læreren runder af med hele klassen.

Formål: Det er vigtigt, at eleverne møder anerkendelse for deres udtryk for teateroplevelsen. Det gøres ved, at de får mulighed for at vise tegningen til de andre, gennem de andres kommentarer og gennem lærerens anerkendelse af elevernes bidrag.

Husk inden:

CD-afspiller og musik (afslapningsmusik og musik med gang i den).

Gode tusser og nok A3 ark til at tegne på.

Ryd plads på væggen til at hænge tegningerne op – så tegningerne kan hænge flot og synligt.

Fysisk opvarmning

Vi anbefaler, at børnene laver en form for opvarmning, inden I går i gang med *Teateroplevelser*. Opvarmning styrker koncentrationen og er med til at skabe et rum for den videre proces.

Man kan bruge nedenstående forløb eller andre øvelser/ lege, som klassens lærer har gode erfaringer med.

Indledning: Alle klassetrin

Stil jer i en rundkreds

Musik: spil gerne dæmpet rolig musik (afslapningsmusik)

Stræk jer

Op mod loftet

Ind mod midten af kredsen

Ned mod gulvet

Ryst hele kroppen

Åndedræt

Stræk jeres arme mod loftet på en dyb indånding

Pust ud, imens I trækker armene ned til brystkassen

Gentag øvelsen 3-4 gange

Spænding / afspænding

Ræk hænderne ind mod midten af kredsen

Spænd hænderne alt hvad I kan. Efter et øjeblik: slap af!

Spænd jeres tæer alt hvad I kan. Efter et øjeblik: slap af!

Spænd skuldrene helt op til ørene. Alt hvad I kan! Efter et øjeblik: Slap af!

Spænd hele kroppen. Efter et øjeblik: Slap af!

Ryst hele kroppen

Herfra: Vælg øvelse for henholdsvis 0-4 klasse eller 5-10 klasse.

Øvelse for 0-4. klasse

Stemme

Knyt jeres næver. Bank jer selv på brystkassen med næverne, som om I var Tarzan. Med lyd!

Sig en lyd som julemanden: "Ho-ho-ho-ho". Først med jeres "almindelige" stemmeniveau. Så hvisker I lyden. Så siger I lyden meget højt. Til sidst stiller læreren sig i midten af kredsen og er dirigent. Når lærerens hånd er helt nede ved gulvet, så er jeres stemmer meget stille (hviske). Når lærerens hånd er i midten, så har I jeres "almindelige" stemmeniveau. Når lærerens hånd peger mod loftet, så siger I jeres lyd meget højt!

Leg med bevægelse – til musik (rytmisk musik/gang i den)

Her må I bruge hele gulvet. Gå på kryds og tværs, som I selv vil. Hver gang musikken stopper får I at vide af læreren, hvilken del af jeres krop der skal "styre" jer, når musikken starter igen. Det kan være: maven, tæerne, højre eller venstre skulder, brystkassen, numsen eller ryggen. Hvis det f.eks. er maven der "styrer", så er det jeres maver I skubber frem og som "styrer" jer rundt i lokalet.

Stil jer igen i kredsen. Ryst kroppen. Nu er I klar til at gå i gang med "*Teateroplevelser*".

Øvelse for 5-10. klasse

Energiøvelse – til musik (afslapningsmusik)

Stil jer sammen to og to. Den ene tager imod, den anden giver. Læreren siger, når I skal skifte. Der er helt ro under øvelsen. Den der er "giveren" knytter begge hænder og "banker" med let hånd på sin makker: ryg, ben, arme, brystkasse. Især er det behageligt at få disse "små lette bank" på den øverste del af ryggen og ned langs rygraden. Øvelsen slutes af med, at den der er "giveren" laver nogle lange faste strøg ned ad ryggen på sin makker. Derefter bytter de to funktion.

Stil jer igen i kredsen. Ryst kroppen. Nu er I klar til at gå i gang med "*Teateroplevelser*".

Teateroplevelser for 5.-10. klasse

Det var været vores mål at udvikle et koncept, som lader sig afvikle på de 45 minutter, en lektion normalt varer. Men vi har oplevet, at en lidt længere version betyder mere fordybelse og et højere refleksionsniveau. De blå tider angiver, hvordan vi foreslår, at der skæres i forløbet.

Tid	Aktivitet
0.00	<p>Introduktion</p> <p>Formålet med denne workshop er, at I lader teateroplevelsen rodfæste sig. Det vil altid være sådan, at publikum husker noget forskelligt efter en forestilling og det vil være forskelligt, hvad man synes var vigtigst for en. I workshoppen får I mulighed for at tænke over, hvordan jeres egen oplevelse var og også at finde ud af, hvad de andre synes er vigtigt. Derfor skal I også huske, at andre kan have en anden teateroplevelse end den, I selv har haft.</p> <p><i>Formål: At give eleverne en kort præsentation af rammen for workshoppen. I overensstemmelse med den anerkendende tilgang er der ikke tale om en rigtig eller forkert oplevelse.</i></p>
0.02	<p>Fysisk opvarmning (lang eller kort version) (se s. 6)</p> <p>Vi starter med en fysisk opvarmning. I den korte version kun stræk jer, åndedræt og spænding/afspænding.</p>
0.12/0.07	<p>Erindringsøvelse 1</p> <p>Sid på en stol med lukkede øjne og forestil dig, at du går ind i teatret/hen til det sted, hvor forestillingen spiller. Du kommer ind i lokalet, finder din plads, og forestillingen går i gang. Tænk så langt hen i forestillingen, som du når på de otte minutter (3 minutter), øvelsen varer. Gør dig umage med at huske så mange detaljer som muligt: hvad så du? Hvad hørte du? Hvad gjorde du og de andre i rummet?</p> <p><i>Formål: At genkalde sig oplevelsen så detaljeret og konkret som muligt.</i></p>
0.20	<p>Erindringsøvelse 2 (udelades i den korte version)</p> <p>Nu skal du igen tænke tilbage på din forestillingsoplevelse, men denne gang skal du også gentage din tur til teaterlokalet fysisk. Du går derfor så langt væk fra din stol som muligt. Den skal nu forestille din stol i teatersalen. Det vil sige, at mens du går, så genkalder du dig, hvad du gjorde, og hvad du lagde</p>

mærke til på vej ind til forestillingen. Når du kommer hen til din stol og sætter dig på den, så er du inde i teatersalen, og du tænker videre over, hvad der skete. Igen når du så langt i forestillingen, som du kan, inden øvelsen er forbi. Prøv at få endnu flere detaljer på end under den første øvelse.

Formål: Den fysiske gentagelse hjælper til at eleverne også bringer en kropslig erindring i spil.

0.25/0.13 Erindringsøvelse 3

Nu har I hver især husket så præcist som muligt, hvad I selv oplevede på vej ind i og i teatret. Nu skal I berette for hinanden. I bliver inddelt i par, som gentager gåturen hen til stolen. Undervejs fortæller den ene, hvad han/hun oplevede. Den anden er interviewer og spørger om forskellige detaljer. Husk, at den, der spørger, skal være nysgerrig efter, hvad den anden husker. (Det er ikke sikkert at I oplevede det samme). I bytter bagefter, så hvis du husker noget andet eller noget mere, så kan du fortælle det, når det bliver din tur.

Formål: At give eleverne mulighed for at sprogliggøre oplevelsen samt at få et indblik i en andens oplevelse.

0.30/0.18 Hvad oplevede du?

Klassen inddeles i grupper (4-5 personer). Grupperne forholder sig til 4 stk. A3 ark med overskrifterne: Hvad følte du? Hvad hørte du? Hvad så du? Hvad synes du? Alle skriver eller tegner mindst en - gerne flere - ting på hvert ark. Læreren cirkulerer mellem bordene og hjælper eleverne videre samt støtter dem i en anerkendende tilgang til, hvad hver enkelt har oplevet.

Formål: At få eleverne til at nuancere deres oplevelse med afsæt i sanserne.

0.40/0.36 Den vigtigste/stærkeste oplevelse

Edderkoppediagrammerne (se nederst på siden) uddeles til alle elever. De bliver bedt om at vælge en vigtig/stærk oplevelse i forbindelse med teaterforestillingen, som de skriver i den store boble i midten. Herefter udfyldes de små bobler med detaljer, der beskriver den udvalgte oplevelse: Hvad synes du? Hvad skete der? Hvordan var lyset? Hvad gjorde skuespillerne? osv. Det er ens egen personlige oplevelse, der er vigtig. Derfor er der heller ingen oplevelse, der er bedre eller mere rigtig end andre.

Formål: At give eleverne mulighed for at udtrykke, hvad de synes er vigtigst - også når det er en negativ oplevelse eller når det er en oplevelse, som andre synes er mindre væsentlig.

0.45/0.40 Præsentation

Tag en runde i hver gruppe, hvor I fortæller, hvad I har skrevet i edderkoppediagrammet. Bagefter kan I tale videre om jeres forskellige oplevelser. Igen støtter læreren den anerkendende og nysgerrige tilgang.

Formål: At eleverne får mulighed for at give udtryk for, hvad de selv synes er væsentligt og får en forståelse for, hvad de andre har valgt.

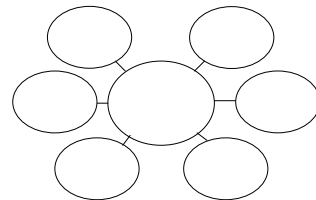
0.55/0.43 Afrunding og værdsættelse

I plenum afrunder læreren og giver eleverne mulighed for at reflektere over, hvordan det har været at lave workshoppen, hvad de har erfaret.

Formål: At skabe en fælles afslutning på forløbet og give eleverne anerkendelse for, at de har kunnet udtrykke og dele teateroplevelserne.

0.60/0.45**Husk inden:**

Kopier 1 edderkoppediagram pr. elev (kan downloades via www.scenet.dk/teateroplevelser) samt et sæt af de fire ark med overskrifter, til hver gruppe. Overvej de fysiske rammer: Plads til opvarmning og gåturen. Øvelserne fungerer bedst, hvis der er lidt rum omkring hver enkelt stol. Hvordan placeres grupperne?

Hvad følte du?
Hvad hørte du?
Hvad så du?
Hvad synes du?

At skabe samtalerum med en anerkendende tilgang

For at give børn og unge en mulighed for at sætte ord på egne sansninger, følelser og tanker er det vigtigt at både eleverne og læreren har en anerkendende tilgang til *Teateroplevelser*. Anerkendelse handler om at se, lytte og høre den anden:

- At møde den anden som en kompetent person, der vil og kan bidrage med noget konstruktivt.
- At det, der giver mening for den anden, ikke behøver at være det samme som det, der giver mening for en selv.
- At tilsidesætte egne meninger, holdninger og værdier for en tid, så man derved skaber rum og åbenhed for den andens.
- Det sagte kan undersøges med uddybende spørgsmål, så man derved giver fortællingerne om teateroplevelsen flere nuancer og mere værdi.
- I den anerkendende tilgang er der ingen rigtige og forkerte svar. Alle svar er med til at gøre fortællingerne om teateroplevelsen mere komplekse og sammensatte.

Autentiske spørgsmål

Autentiske spørgsmål kan fastholde din opmærksomhed på den anden, så du bedre forstår, hvad den anden oplever, tænker og føler.

Autentiske spørgsmål:

- Er spørgsmål, som du ikke har et svar på, førend du har spurgt den anden.
- Tager afsæt i den adspurgtes oplevelser og erfaringer. Ud fra devisen: *Du er ekspert på dine egne følelser, erfaringer og oplevelser.*
- Er åbne og nysgerrige.
- Kan f.eks. lyde sådan "Kan du uddybe det mere?" eller "Hvad betyder det når du siger ...?"

Børn som tilskuere

Børn er kompetente tilskuere. Fra den tidlige barndom trækker børn på en æstetisk forståelsesmodus som de også møder i kunsten. Det konkrete og sansede spiller en afgørende rolle i både kunsten og legen. I skolen sættes der primært fokus på, at eleverne lærer at forholde sig begrebsmæssigt og abstrakt til verden. Det er vigtigt, men kunsten kan, i kraft af en sanselig tilgang, skabe et andet rum, hvor svarene ikke er givet, og mulighederne for selv at mene, forstå og tænke er gode. Set i det perspektiv er kunstneriske oplevelser væsentlige for en moderne dannelse, der handler om selvstændig refleksion og evnen til at forholde sig kreativt og medskabende til verden.

Teateroplevelser er udviklet af postdoc. ph.d. Louise Ejgod Hansen, Aarhus Universitet, Tine Eibye, souschef/dramapædagog Randers EgnsTeater, cand. mag. Pernille Welent Sørensen, konsulent Teatercentrum samt studentermehhjælp Marie Gorm Konradsen. Undervejs har 8 klasser fra Randers hjulpet os med at afprøve og justere konceptet. Projektet er støttet af Randers Kommune, Region Midtjylland, Scenekunstnetværket i Region Midtjylland, Teatercentrum og Aarhus Universitet.

Litteratur

I udviklingen af *Teateroplevelser* har vi blandt andet ladet os inspirere af: Matthew Reason: *Young Audiences*, Trentham Books, 2010. (analyse af børns teateroplevelser)
 Flemming Mouritsen: *Legekultur: essays om børnekultur, leg og fortælling*, Odense Universitetsforlag, 1996 samt Beth Juncker: *Om processen: det æstetiske betydning i børns kultur*, Tiderne Skifter, 2006 (Om børnekultur og børns forståelse af det æstetiske)
 Maja Loua Haslebo og Danielle Bjerre Lyndgaard: *Anerkendende ledelse*, Dansk Psykologisk Forlag, 2010. (Om anerkendende samtale)
 Olga Dysthe: *Det flerstemmige klasserum*, Klim, 1997 (om autentiske spørgsmål)

